

Notitie Advies quotum bijvangstregeling 2019 – 2021

Emiel Derks & Jarno Veldhuizen
6 maart 2019

Inleiding en achtergronden

Sportvisserij Fryslân huurt het schubvis visrecht van de gehele Friese Boezem. In 2006 is tussen Sportvisserij Fryslân en de Friese Bond van Binnenvissers een bijvangstregeling afgesproken. Deze regeling is een handreiking van de sportvisserij aan de beroepvisserij. Beroepsvissers mogen met ingang van het seizoen 2006-2007 bijgevangen snoekbaars behouden en ontvangen jaarlijks een quotum. Het quotum wordt vastgesteld door Sportvisserij Fryslân en wordt door de Friese Bond van Binnenvissers verdeeld over de beroepsvissers die bij de bond zijn aangesloten en vissen in de Friese Boezem (in het seizoen 2018-2019 waren dit er 12, waarvan er 11 meedoen aan de bijvangstregeling).

In 2006 is het quotum vastgesteld op 14.000 kg, wat neer komt op circa 1 kg/ha. Zowel in de visserij met fuiken als met dobbers mocht bijgevangen snoekbaars met in achtname van dit quotum en het deelquotum van iedere beroepsvisser worden behouden. Met ingang van het seizoen 2016-2017 is het quotum verlaagd naar 10.000 kg (circa 0,7 kg/ha). Tevens is vanaf het seizoen 2016-2017 de dobbervisserij uitgesloten van de bijvangstregeling. Bij de VBC zijn nadien geen (verplichte) meldingen over de dobbervisserij binnen gekomen en beroepsvissers hebben aangegeven vanaf dat moment ook niet meer met dobbers te hebben gevestigd. Verder is op 1 januari 2017 een maximummaat voor snoekbaars van 70 cm ingevoerd voor sport- als beroepvisserij.

Deze notitie beschrijft de ontwikkelingen in de visstand naar aanleiding van de visstandbemonsteringen in de Friese Boezem en geeft een overzicht van de (bij)vangsten van beroepsvissers, in het bijzonder voor wat betreft de snoekbaars. Daarnaast volgt een advies over de bijvangstregeling en bijbehorend quotum.

Visstand

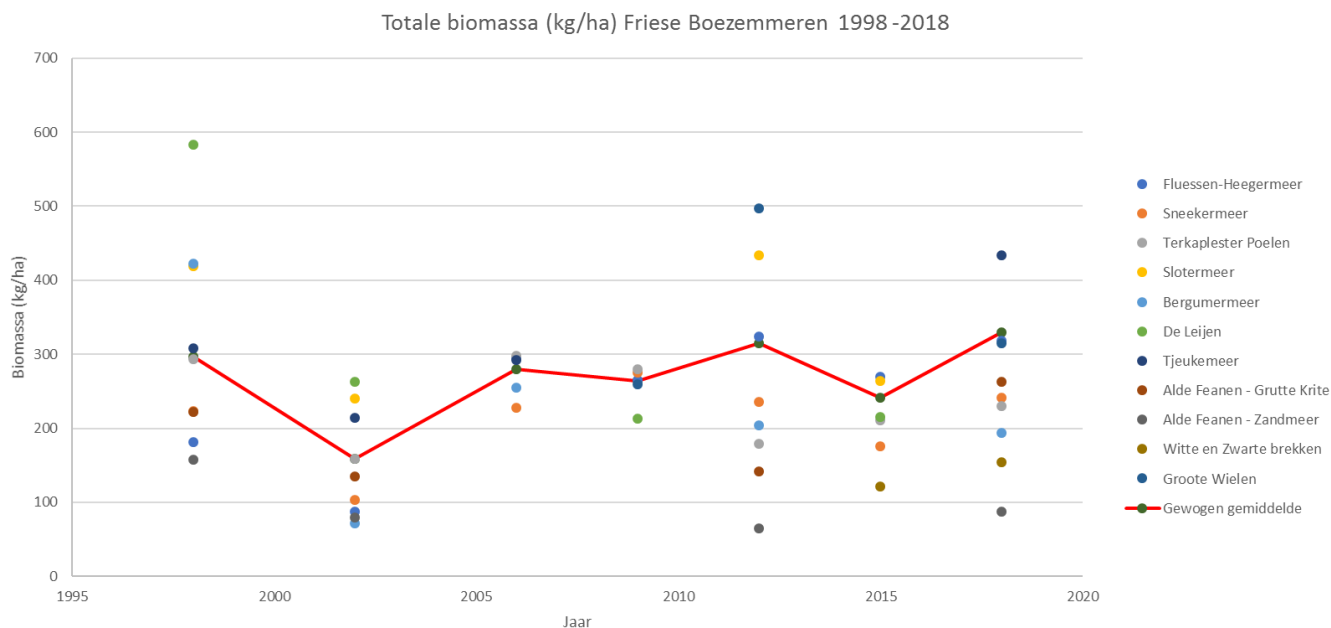
Het Wetterskip Fryslân laat iedere drie jaar de visstand van een deel van haar wateren onderzoeken. Vanuit de KRW geldt de plicht om te visstand in de KRW wateren periodiek te monitoren. Het laatste onderzoek dateert uit 2018.

Tabel 1: de in 2018 bemonsterde Boezemwateren met oppervlakte, totale biomassa (kg/ha), totale biomassa snoekbaars (kg/ha) en biomassa snoekbaars >40 cm.

Naam water	Oppervlakte (ha)	Totaal (kg/ha)	Snoekbaars totaal (kg/ha)	Snoekbaars >40 cm (kg/ha)
<i>Boezemmeren</i>				
Fluessen-Heegermeer	2005	318,6	25,1	15,9
Sneekermeer	859	241,9	32,3	26
Terkaplester Poelen	224	230	18,1	14
Bergumermeer	464	193,3	5,1	1,9
Tjeukemeer	2088	433,4	48,5	41,5
Witte en Zwarte brekken	101	154	14,9	10,6
Groote Wielen	110	314,4	31,3	26,1
Alde Feanen - Grutte Krite	35	262,6	40,6	38,5
Alde Feanen - Zandmeer	60	87,7	2,2	1,5
Gewogen gemiddelde Boezemmeren	5946	329,2	32,3	25,3
<i>Boezemkanalen</i>				
Dokkumer Ee	74	238,4	16	13,9
<i>Overige kanalen</i>				
Doezumertocht	7,3	157,1	0	0
Opsterlandse Compagnonsvaart	42	91,8	1,6	0,6
Schoterlandse Compagnonsvaart	13	245,7	0,4	0
Gewogen gemiddelde Overige kanalen	62,3	131,6	1,2	0,4

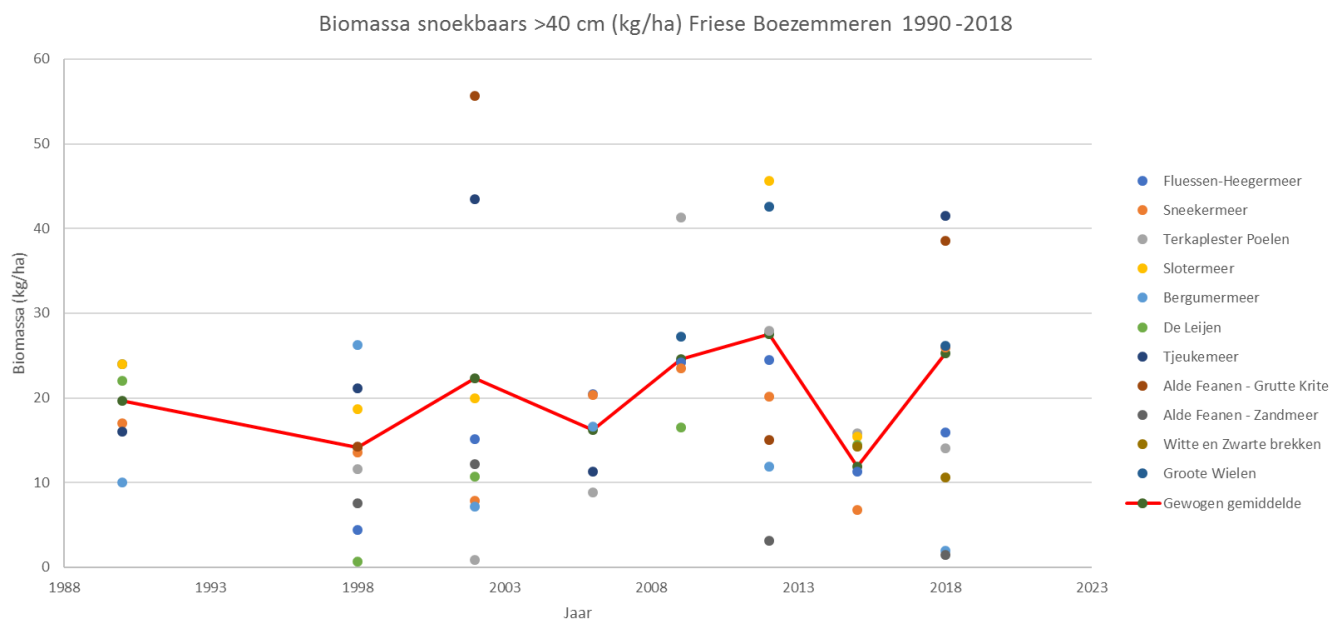
Het totale oppervlak van de Friese Boezem is circa 14.000 ha. In 2018 is meer dan 6.000 ha van dit areaal bemonsterd, ofwel ruim 40%. Naar verwachting geeft dit een goed beeld van de visstand op de gehele Friese Boezem. *De analyse en beoordeling van de visstand die hieronder volgt, is gebaseerd op de Friese Boezemmeren waar vanuit de meeste informatie/data van voorhanden is.*

Aangemerkt moet worden dat de verschillen in totale biomassa en biomassa snoekbaars tussen wateren, maar ook tussen jaren aanzienlijk zijn. In grafiek 1 is de totale biomassa (kg/ha) van verschillende Friese Boezemmeren gepresenteerd. Deze wateren zijn in de periode 1998-2018 allemaal ten minste twee keer, maar in de meeste gevallen vier tot zeven keer bemonsterd. De Friese Boezemmeren zijn in totaal bijna 11.000 ha (bijna 80% van het totale oppervlakte van de Friese Boezem). Het gewogen gemiddelde, waarbij rekening is gehouden met de oppervlakte van de betreffende Friese Boezemmeren, geeft de ontwikkeling van de biomassa van de afgelopen twee decennia weer. In 2018 is de gemiddelde biomassa van de Friese Boezemmeren bijna 330 kg/ha. Dit is de hoogste gemeten en geschatte gemiddelde biomassa van de afgelopen twintig jaar.

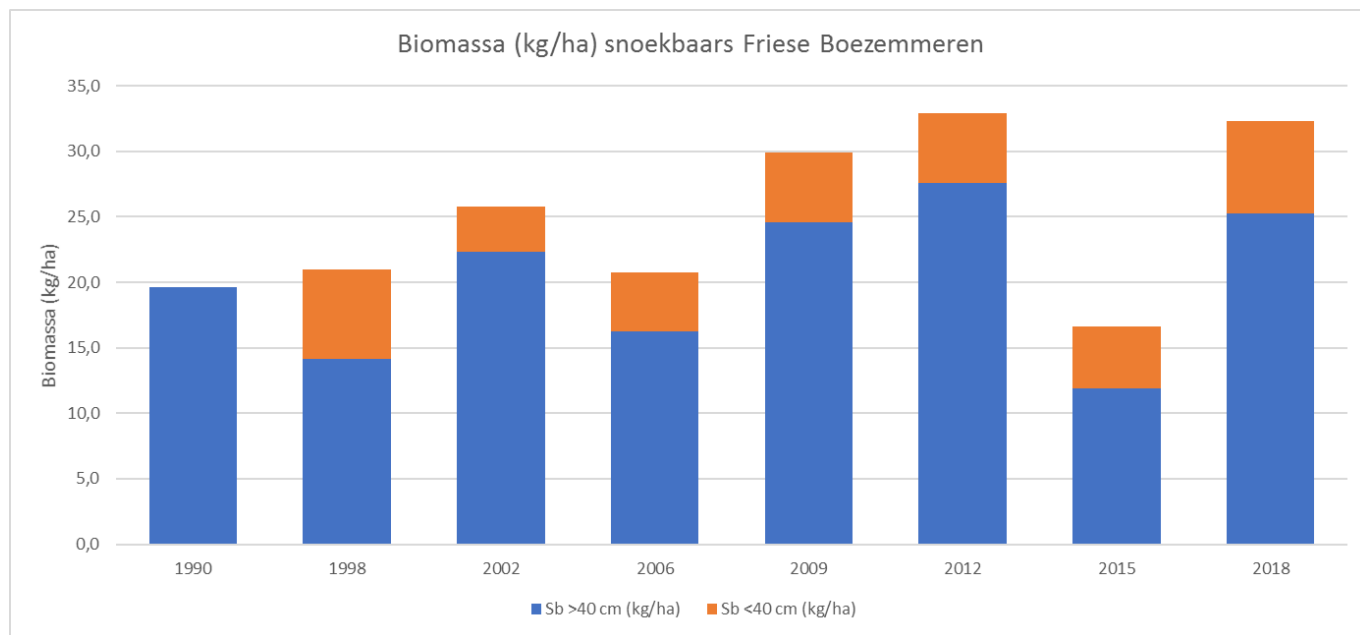
Grafiek 1: Totale biomassa (kg/ha) van verschillende Friese Boezemmeren tussen 1998 en 2018.

In 2015 liet de visstandbemonstering een sterke daling van de snoekbaarsstand zien. In grafiek 2 wordt de biomassa snoekbaars groter dan 40 cm gepresenteerd voor de periode 1990-2018. Te zien is dat de – na een sterke daling in 2015 – het snoekbaarsbestand van exemplaren van meer dan 40 cm weer min of meer op het niveau zit van de laatste drie decennia.

Grafiek 2: Biomassa (kg/ha) snoekbaars groter dan 40 cm van verschillende Friese Boezemmeren tussen 1990 en 2018.

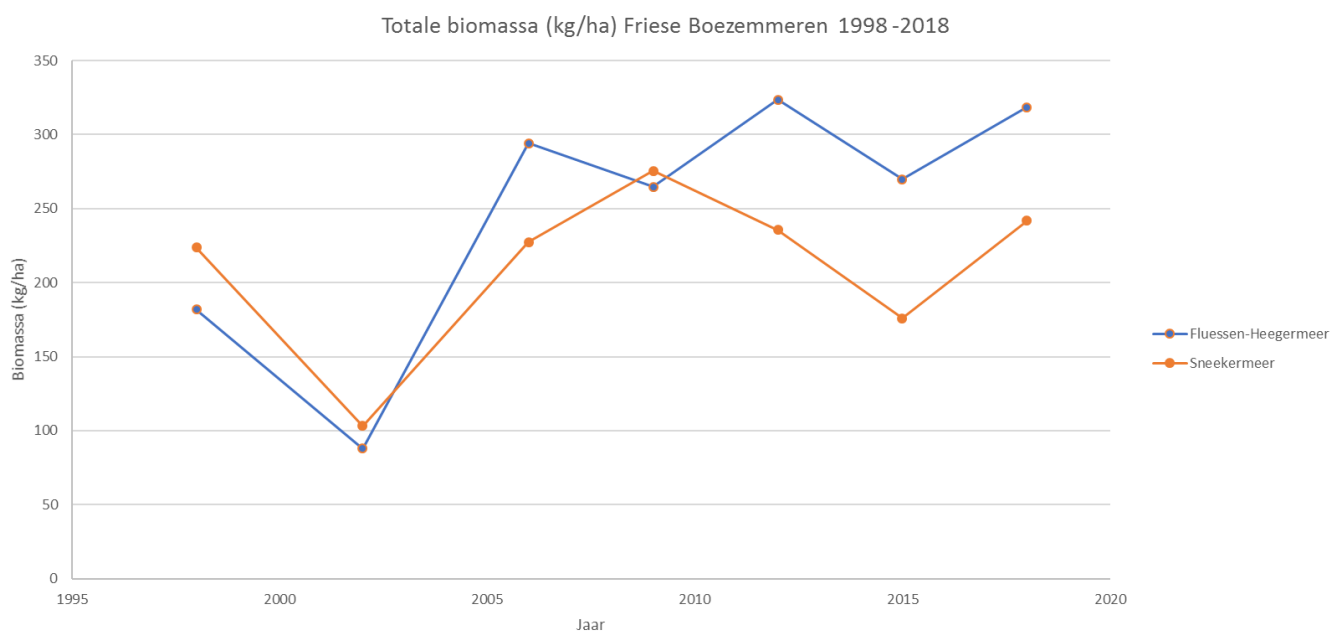
In grafiek 3 is de totale biomassa aan snoekbaars van 1990 t/m 2018 gepresenteerd. Hierbij is een verdeling gemaakt tussen snoekbaars kleiner en groter dan 40 cm. Voor 1990 was alleen data van snoekbaars groter dan 40 cm beschikbaar. In 2018 is het bestand aan snoekbaars bijna verdubbeld ten opzichte van 2015. Ook is het aandeel snoekbaars kleiner dan 40 cm de afgelopen 20 jaar niet zo groot geweest als in 2018.

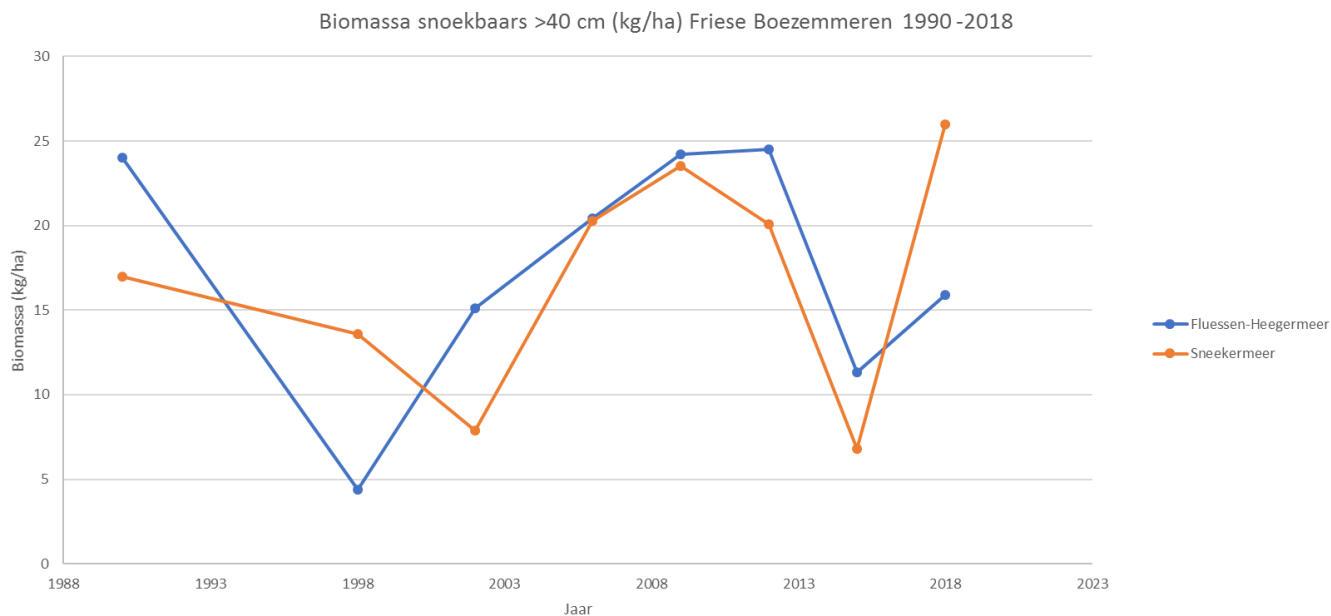
Grafiek 3: Biomassa (kg/ha) snoekbaars groter en kleiner dan 40 cm in de Friese Boezemmeren. Dit is een gewogen gemiddelde van de verschillende in grafiek 1 en 2 gepresenteerde Friese Boezemmeren die door de jaren heen zijn bemonsterd.

NB de gegevens van 2018 zijn op basis van door Wetterskip Fryslân beschikbaar gestelde data vanuit de visstandbemonstering van 2018. Een volledig rapport met observaties en discussie over het uitgevoerde onderzoek was op moment van opstellen van deze notitie nog niet voor handen.

Ter verduidelijking van de verschillen van (drie) jaar tot (drie) jaar van verschillende Friese Boezemwateren zijn in grafiek 4 en 5 de totale biomassa (kg/ha) en de biomassa (kg/ha) snoekbaars groter dan 40 cm voor het Fluessen-Heegermeer (2005 ha) en Sneekermeer (859 ha) gepresenteerd. Deze beide wateren zijn van 1990 t/m 2018 als enige wateren bij elke visstandbemonstering gemonitord.

Grafiek 4: Totale biomassa (kg/ha) van het Fluessen-Heegermeer en Sneekermeer in de periode 1998 t/m 2018.

Grafiek 5: Biomassa (kg/ha) snoekbaars groter dan 40 cm van het Fluessen-Heegermeer en Sneekermeer in de periode 1990 t/m 2018.

Vangsten beroepsvissers

In tabel 2 is het quotum en de vangst van snoekbaars van 2006 t/m 2018 weergegeven. Van 2006 t/m 2016 bedroeg het quotum 14.000 ton. Door verdelingen van de Friese Bond van Binnenvissers onder haar leden (beroepsvissers), is het totale quotum soms in de praktijk iets lager geworden dan het toegestane. Met ingang van het seizoen 2016-2017 is het quotum verlaagd naar 10.000 ton. Een seizoen loopt overigens van 1 juni t/m 28 februari.

Tabel 2: Quotum voor de bijvangst van snoekbaars en vangst door beroepsvissers.

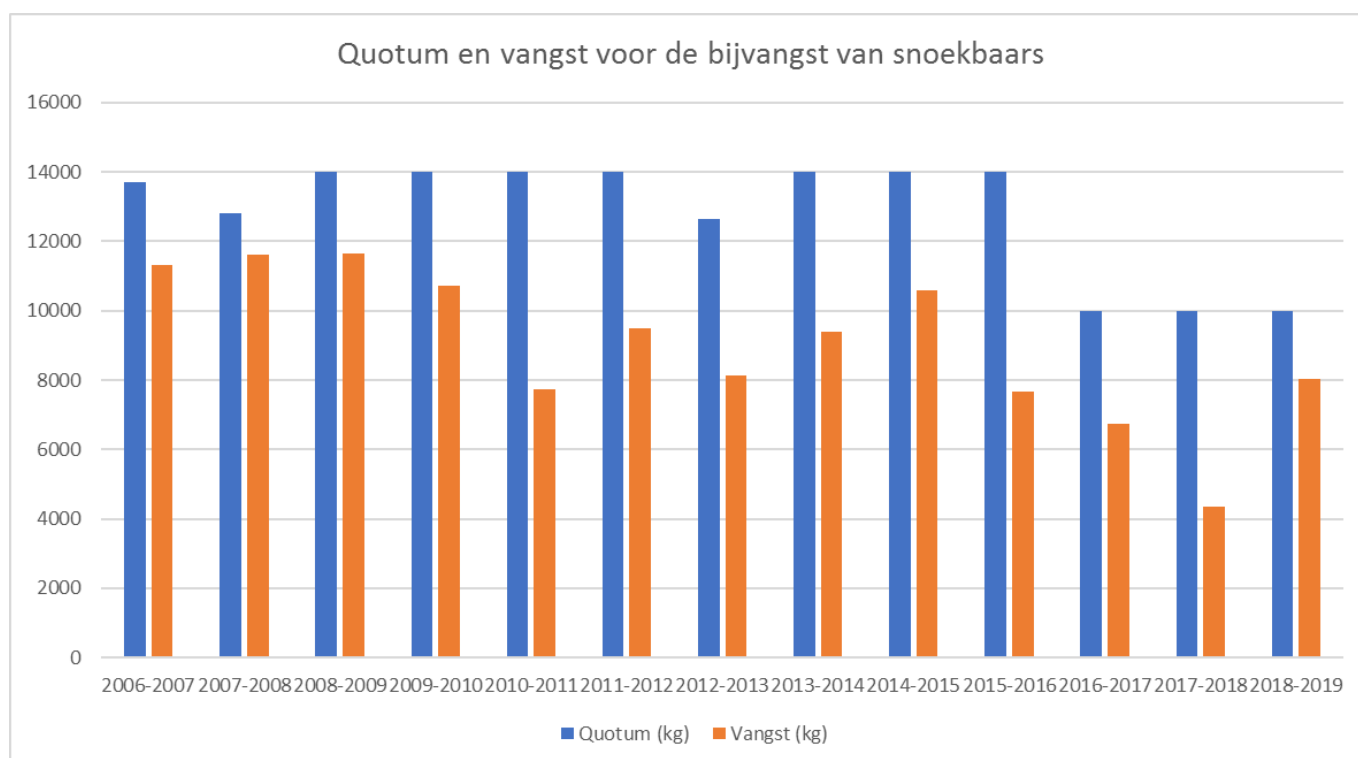
Seizoen	Quotum (kg)	Vangst (kg)	Percentage van quotum
2006-2007	13700	11333	83
2007-2008	12800	11626	91
2008-2009	14000	11656	83
2009-2010	14000	10708	76
2010-2011	14000	7743	55
2011-2012	14000	9498	68
2012-2013	12650	8130	64
2013-2014	14000	9390	67
2014-2015	14000	10572	76
2015-2016	14000	7673	55
2016-2017	10000	6746	67
2017-2018	10000	4357	44
2018-2019	10000	8028	80

In grafiek 6 zijn de quota en vangsten voor de bijvangst van snoekbaars door beroepsvissers van 2006 t/m 2019 weergegeven. In de dertien jaar dat de bijvangstregeling van kracht is, is het quotum nog nooit vol gevist. Na de verlaging van het quotum van 14 naar 10 ton in 2016 is de eerste twee seizoenen (2016-2017 en 2017-2018) het minste snoekbaars sinds de start van de bijvangstregeling gevangen. In het laatste seizoen, 2018-2019 is daarentegen bijna het dubbele aan snoekbaars gevangen dan het seizoen ervoor. Alle elf beroepsvissers vingden dat seizoen meer snoekbaars bij dan het jaar ervoor. Eén beroepsvisser heeft in 2018-2019 daadwerkelijk zijn deel van het totale quotum vol gevist.

De daling in de vangst vanaf 2016-2017 kan deels verklaard worden door de afschaffing van de bijvangstregeling voor de dobbervisserij. De laatste seizoenen werd met de dobbervisserij tussen de circa 900 en 2.500 kg snoekbaars bijgevangen.

Met ingang van 1 januari 2017 is een maximummaat van snoekbaars van 70 cm ingevoerd. Ook dit heeft invloed gehad op de bijvangst van snoekbaars door beroepsvissers. Uit de Evaluatie Bijvangstregeling 2006-2015 blijkt dat slechts 2% van de aantallen gevangen snoekbaars groter dan 80 cm was. 26% van het totaal aantal gevangen snoekbaarzen bestond uit exemplaren van 60 tot 80 cm. Op basis van gewicht wordt het aandeel gevangen snoekbaarzen groter dan 70 cm geschat op 20-30%. Er van uit gaande dat de vangstinspanning (aantal fuiknachten) door de jaren heen min of meer gelijk is gebleven – wat overigens een grote aanname is – was vanaf het seizoen 2017-2018 een daling van de snoekbaarsvangst van deze 20-30% door beroepsvissers te verwachten. In grafiek 6 is de verwachte daling door de afschaffing van de bijvangstregeling voor de dobbervisserij en de invoering van de maximummaat in het seizoen 2017-2018 duidelijk zichtbaar.

Des te opvallender is de sterke stijging (bijna een verdubbeling) van de bijvangst van snoekbaars in het seizoen 2018-2019.

Grafiek 6: Quotum en vangst voor de bijvangst van snoekbaars door beroepsvissers van 2006 t/m 2019.

Vangsten sportvissers

Het meest recente onderzoek naar de onttrekking van snoekbaars door sportvissers in Friesland dateert uit 2013. In dat jaar is middels vliegtuigtellingen en veldenquêtes onderzoek gedaan naar het sportvisserijgebruik van (een deel van) de boezem. De onttrekking van snoekbaars door sportvissers is geschat op circa 0,89 kg/ha, ofwel circa 12,5 ton voor de totale Friese Boezem.

Stroperij

Van de illegale onttrekking van snoekbaars is geen actuele en nauwkeurige schatting te maken.

Beoordeling onttrekking

In onbeviste wateren zijn de productie en natuurlijke sterfte min of meer in evenwicht. Door vis te onttrekken wordt de vis gemiddeld jonger, neemt de productie toe en kan deze productie worden afgeroomd zonder dat een vissoort verdwijnt. Daarbij geldt hoe jonger een vis, hoe groter de relatieve groei is. Met het model vanuit “Vissen met Verstand” (2003) kan de duurzaam oogstbare productie (DOP) worden berekend. Dit model is gebaseerd op de productie en biomassa en de verhouding daartussen voor verschillende vissoorten (P/B-ratio). Zo heeft snoekbaars van 42-60 cm heeft een P/B-ratio van 0,20 tot 0,45 en snoekbaars >60 cm heeft een P/B-ratio van 0,10 tot 0,20. Snoekbaars tot 60 cm groeit namelijk relatief gezien een stuk sneller dan snoekbaars groter dan 60 cm.

Afhankelijk van het streefbeeld van de visrechtgebende partijen, kan een keuze worden gemaakt over welk deel van het bestand (biomassa) duurzaam mag worden geoogst. Een lager gekozen ratio zorgt voor een lagere DOP, waardoor het aandeel grote snoekbaars groter zal zijn dan wanneer voor een hoger ratio wordt gekozen.

Het overgrote deel van de Friese Boezem kan worden getypeerd als een blankvoorn-brasem viswatertype. De productie van een dergelijk viswatertype is gesteld op 75%.

In tabel 3 is de productie van snoekbaars in de Friese Boezemmeren in 2018 berekend. Hierbij is uitgegaan van een totaal oppervlak van 10.940 ha (waarvan 5.946 ha in 2018 is bemonsterd), een productieniveau van 75% en een gemiddelde biomassa snoekbaars groter dan 40 cm van 25,3 kg/ha (zie tabel 1). Voor de minimale productie is gerekend met een P/B-ratio van 0,10 (laagste ratio voor snoekbaars >60 cm) en bij de maximale productie met een P/B-ratio van 0,45 (hoogste ratio voor snoekbaars van 42-60 cm). Bij de geschatte productie is uitgegaan van een P/B-ratio van 0,30.

Tabel 3: Berekening productie van snoekbaars in de Friese Boezemmeren in 2018

Minimale productie (kg)	Maximale productie (kg)	Geschatte productie (kg)
20.759	93.414	62.276

De totale productie van de Friese Boezem – inclusief kanalen en andere wateren – is uiteraard groter dan de geschatte 62.276 kg en zal naar verwachting tussen de 70 en 80 ton liggen. De geschatte productie ligt fors – een factor twee – hoger dan in 2015. Dit is simpelweg te verklaren door de sterke toename van het bestand aan snoekbaars in de Friese Boezemmeren.

Met een beroepsmatige onttrekking van 8 ton (2018-2019) en een geschatte onttrekking door sportvissers van 12,5 ton (2013), zit de legale onttrekking met naar schatting 20,5 ton ruim onder de geschatte productie. Zelfs wanneer de illegale onttrekking/stroperij twee keer zo groot zou zijn als de bijvangst van beroepsvissers en onttrekkingen van sportvissers, wordt nog onder de geschatte productie onttrokken.

Advies

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat:

- De totale biomassa (kg/ha) vis in de Friese Boezem de afgelopen twintig jaar vrij stabiel is gebleven en dat 2018 vanuit de visstandbemonstering de hoogste biomassa van alle bemonsteringen laat zien;
- In 2018 is het bestand aan snoekbaars bijna verdubbeld ten opzichte van 2015. Ook is het aandeel snoekbaars kleiner dan 40 cm de afgelopen 20 jaar niet zo groot geweest als in 2018;
- In seizoen 2018-2019 hebben de beroepsvissers – ondanks de daarvoor ingevoerde maximummaat van 70 cm en de afschaffing van de bijvangstregeling voor de dobbervisserij – een verdubbeling van de snoekbaarsvangst gerealiseerd;
- Onduidelijk is of deze verdubbeling is gerealiseerd door extra inspanning;
- Het quotum van 10 ton per jaar de afgelopen drie jaar voor respectievelijk 67, 44 en 80% is vol gevestigd;
- De onttrekking van sportvissers na 2013 niet meer is onderzocht en daarmee niet duidelijk is hoeveel snoekbaars sportvissers anno 2019 onttrekken.

Gedacht kan worden dat de sterke stijging in de snoekbaarsstand een gevolg is van de in 2016 afgeschafte bijvangstregeling voor de dobbervisser en/of de in 2017 ingevoerde maximummaat van 70 cm. Aangezien ruim onder de geschatte productie wordt gevestigd en het totale visbestand in 2018 ten opzichte van 2015 ook sterk is gestegen, lijkt deze sterke stijging vooral een gevolg van andere omstandigheden. Het extreem warme jaar en lange groeiseizoenen van 2018 heeft naar een groot aandeel gehad in deze toename.

NB deze conclusies zijn voornamelijk gebaseerd op de Friese Boezemmeren die circa 80% van het totale oppervlak van de Friese Boezem behelzen.

Geadviseerd wordt om:

- Het huidige quotum van 10 ton per jaar/seizoen voorlopig te handhaven;
- Naast de bijvangst van snoekbaars ook de inspanning (aantal fuiknachten) te registreren om een beter beeld van vangst/inspanning door de jaren heen te verkrijgen;

- Een nieuwe schatting te maken van de onttrekking van snoekbaars door sportvissers;
- Een nieuwe schatting te maken van de illegale onttrekking/stroperij.

Al met al geven de cijfers van 2018 vanuit de bemonsteringen en vanuit de beroepsvissers een positiever beeld van de snoekbaarsstand in Friese Boezem dan voorgaande jaren. Bijstelling van het quotum naar beneden is dan ook niet aan de orde. Zolang het quotum niet wordt vol gevist en niet duidelijk is wat sportvissers onttrekken en wat ongeveer illegaal wordt weggevangen, is bijstelling naar boven (nog) niet nodig. Aangezien één zwaluw nog geen zomer maakt, wordt voor een eventuele bijstelling naar boven geadviseerd om de visstandbemonstering van 2021 af te wachten. Dan zal blijken of de opleving van 2018 op zich zelf staat of niet. Wanneer ook de inspanning (aantal fuiknachten) goed wordt geregistreerd, is jaarlijkse bijstelling (ook naar boven) overigens een stuk 'veiliger' toe te passen. Als blijkt dat het aantal snoekbaarzen per fuiknacht bijvoorbeeld een duidelijke stijging laat zien, is het een duidelijke indicatie dat het snoekbaarsbestand toe is genomen en een hogere onttrekking/hoger quotum mogelijk is.

Het Fluessen-Heegermeer en Sneekermeer worden alle keren bemonsterd. Het is verstandig om dit ook in 2021 te doen. Omdat het Tjeukermeer – in 2009, 2012 en 2015 niet bemonsterd – in 2018 een enorme biomassa (433,4 kg/ha totaal en snoekbaars >40 cm 41,5 kg/ha) laat zien, wordt aanbevolen dit grote water (>2000 ha/20% van de totale Friese Boezemmeren) in 2021 wederom te bemonsteren.